

Előfizetési fölhívás

REGÉLŐ

czimű, nagy, értékes műmellékletekkel megjelenő regény-folyóíratra.

Midőn ezennel az előfizetés megújítására szólítjuk föl folyóiratunk eddigi előfizetőit, azt azon kevesekkel tesszük, hogy már eddig is kiváltak olvasóink teljes melegegésztését. Lapunk célja: egy terjedelmes olvasótár, s egy válogatott kép-gyűjtemény megalapítása. Az olvasótár már egy év alatt az olvasmányok rendkívüli bőségét fogja nyújtani; a képtár szaporodása csak előfizetőink szaporodásától függ. Minden év ősszel előfizetőink minden esetre egy nagy értékű képet kapnak.

Előfizetési föltételek:

a „Regélő” czimű mulattató folyóirat minden hóban kétszer, 15-kén és 30-kán, jelenik meg.

Mindegyik szám 4 legnagyobb alaku ívből, 8-rétben, 2 hasábos lapokon, és azonkívül borítékból állandó.

Előfizetési ára postán küldve vagy Budapesten hához hordatva:

Márcziustól kezdve Deczember végeig (tiz hónap) 5 ft.
Juliustól kezdve Deczember végeig (hat hónap) 3 ft.

Az előfizetési pénzeket bérmentesen kérjük a „Regélő” kiadó-hivatalához (Pestca, egyetem-utca 4. sz. alatt) intézni.

A kép-műmellékletet minden előfizetőnk, ki júliustól deczemberig előfizet, megkapja.

A „Regélő” megjelenési idejétől teljes szamu példányokkal meg folyóiratot szolgálhatunk.

A „Regélő” kiadó-hivatala.

Nagy raktári helyiségek adandók bérbe.

Az anatóliai közlekedés, a kereskedést úró t. or. közönség a m. t. Akademia palotájánál 227 négyzet ölet tartalmazó száraz, világos, és a rakparttal két alagút által összekötött helyiségekre figyelmetlenek. Ezen raktárak vagy egészben vagy részletenkint egy vagy több évre bérbe adandók. Közlekedési tudósítást nyertesben az építési irodában, az Akademia palotájában 1-ső emelet. 1207 (2-0)

Uj előfizetési fölhívás

MAGYAR SAJTÓ

nagy politikai lapra.

Előfizetési föltételek:

Postán küldve:

3 óra (Augustus—Október) 2 ft. 50 kr.
6 óra (1865/66. Aug.—Január) 5 ft. — kr.

Buda-Pesten hához hordatva az előfizetési árak ugyanazok.

A pénzes levelek bérmentes küldése kérietik.

A „Magyar Sajtó” kiadó-hivatala

(egyetem-utca 4-ik szám).

A pesti mezőgazdasági kiállítás alkalmával első éremmel kitüntetve.

Kerti- és tüzi-fecskendők, KUTAK, SZIVATTYUK, MERITŐMŰVEK,

kész, emelőcsiga s gözhajtásra, szivattyúk-kerékek, s mindezek elismert kitűnő leg-szabadalmazott, kétféles rendszer szerint készítő, kutsok szelvényével, s melyek be nem rozsdásodnak s működésükben soha nem hibáznak, ajánlja Kernerreuter F. díszrelesen ismert gyára Németországban, eredeti gyári árakon

Heksch Sándor F.

Pesten, kétszuteza 12. sz. a.

1185 (6-6)

A magyar földhitelintézet

sorsolás alá eső 5 1/2 %-os záloglevelei

oly értékpapírok, melyeknek összegzei földbirtokra első helyen történt betételezés által biztosítva, s hivatalos kimutatások szerint két-háromszoros értékű jelzálog által fedezve vannak.

E jelzálogi biztosítékon kívül kereskedik még a záloglevelek biztonságáért:

az intézet alapítványi tőkéje, — a tartalék-alap, — a törlesztési alap, kölcsönös jótállása

Az intézet valamennyi adósának, kik egyetemlegesen, egy mindnyájáért és mindnyája egyért, egész ingó és ingatlan vagyonukkal kereskednek a záloglevelek birtokosának az intézet kötelezettségére.

A záloglevelek, melyek 3 1/2 év alatt, fölévenkénti nyilvános sorsolás útján teljes névértékük szerint visszafizet-tenek, 1000, 500 és 100 fura szólnak, 5 1/4 % kal kamatoztatnak, s a jelenlegi árfolyam szerint évi 7 %-os jövedelmeknek, nem számítva bele azon tőke-nyereményt, mely a teljes névértékben visszaváltás folytán a vásárlási ár és a névérték közötti különbözést fogva a vevő javára esik.

Minden záloglevél félévi kamatszelvevényekkel van ellátva, melyek évenként kétszer, és pedig május és november 1-ső napján, minden adólevonás nélkül, váltatnak be, s pedig nemcsak Pesten az intézet pénztáránál, hanem minden európai borszájon, valamint azon kereskedő-házak által is, melyek a záloglevelek eladásával foglalkoznak.

A záloglevelek legfelsőbb rendelet szerint

árvapénzek, alapítványok,

s egyebek biztosítására is fordíthatók, különösen pedig alkalmasak

biztos tőke-elhelyezések és az aggkor biztosítására,

miután föltétlen biztosítékok, s most vásárolva,

7% évi jövedelmet és biztos tőkenyereményt

nyújtanak.

Az említett záloglevelek, a napi-árfolyam szerint, kaphatók PESTEN: Malvioux C. J., Wahrmann és fia Báron festvérek czimű kereskedő-házaknál; — BECSBEN: M. Schnapper, Johann Ribarz, L. Epstein uraknál; — vidéken: a Magyar biztosító-társaság főigazgatóinak legnagyobbr részénél; bérmentesítve küldött pénzeért azonban posta útján magától az intézettől is megszerezhetők.

1083 (10-0)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten, 1865 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

31-ik szám.

Tizenkettedik évfolyam.

Pest, julius 30-án 1865.

Előfizetési föltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyezer hasábzott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri iktatásnál 10 krba; háromszor- vagy többszöri iktatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre névze kiadó-hivatalunk számára hirdetőmennyeket elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurban: Otto Mollin és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a kertész-gazdasági ügynökség Is. József-tér, 14 sz. a. Bélyeg-díj, külön minden iktatás után 30 ujkr.

Báró Sennyey Pál.

A hazánk politikai életében legujabban fölmerült rendszerváltozás egyik örvendetes jelenségének tekinthető báró Sennyey Pál kinevezetése a magyar királyi főtanács-mesteri méltóságra. E név is, valamint Mailáth György főkanzelláré, a magyar kormány jövődó programjának egyik kulcsaúl, kezességeül tekinthető.

Báró Sennyey Pál a mult héten foglalta el Budán a sokáig üresedésben állott tárnoki széket, s átvette a m. kir. helytartótanács, ezen legfelsőbb magyar kormányzati vezetését. E téren nem a politikai viták és köz-jogi kérdések megoldása lesz ugyan közvetlen feladata (miután ezek az országgyűlés teendői közé tartoznak); de egy másik, épen oly fontos hivatás vár reá: az administratio, a közigazgatás gépezetének vezetése s rendben tartása.

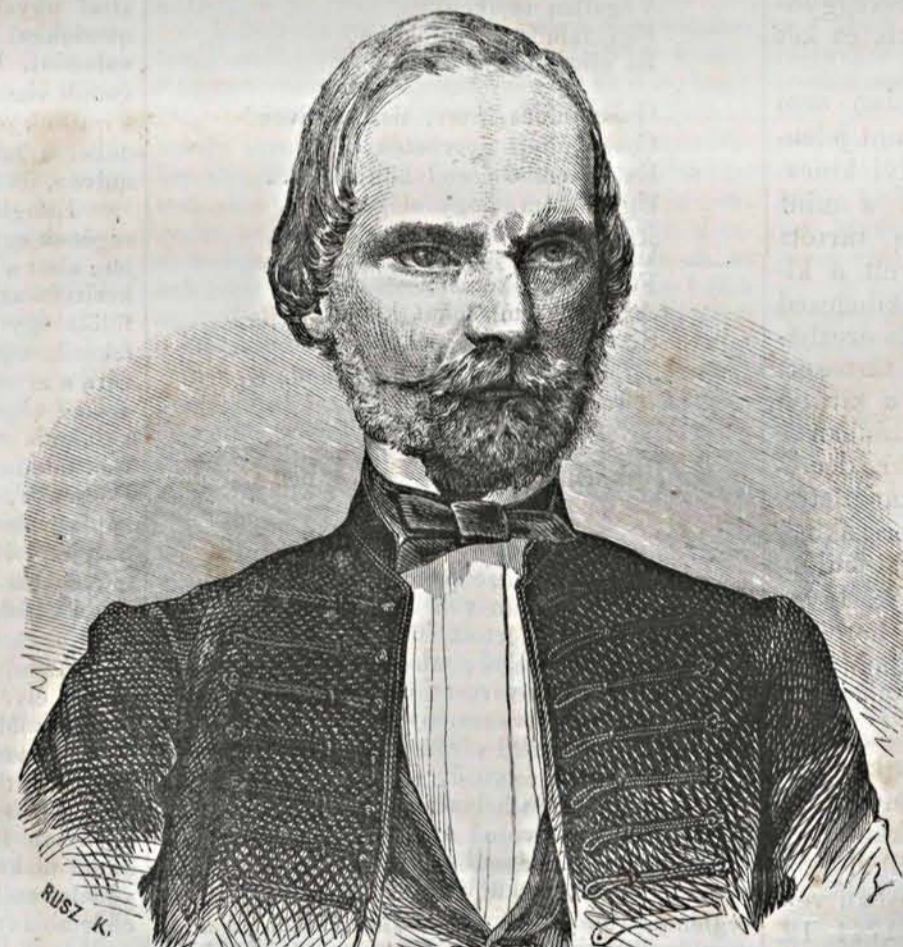
Báró Sennyey magyar államférfiaink ifjabb nemzedékéhez tartozik s politikai pályájának még csaknem küszöbén állott, midőn az 1848-diki események arról leszorították s mint annyi más elismert tehetséget, őt is elvonultságra kárhoztatták. De azért eddigi pályáján is elég jelét adta annak, hogy államférfiúi tehetsége s határozott politikai egyénisége iránt bizalommal viseltessünk. B. Sennyey Pál 1822-ben született Zemplén-megyében. Atyja, b. Sennyey Károly, cs. kir. kamarás volt, anyja a még most is életben levő Nádasdy Erzsébet grófnő. Szülei után nagy birtok örököse lön; de vagyona növekedéséhez még egy más körülmény is járult. A Sennyey-családnak ugyanis oly hitbizománya van, melynek örökösét a végrendelező intézkedése szerint a család legjelesebb tagjai közül — a korra és személyre való minden tekintet nélkül — Zemplénmegye volt feljogosítva szabadon választani. S a nevezett megye ezen hitbizomány örökösévé, már gyermekkorában kitűnt jeles tulajdonainál fogva b. Sennyey Pált nevezték ki.

A jogászai elméleti és gyakorlati tanfolyam végeztével b. Sennyey Pál Zemplén-megyében kezdte hivatalos pályáját, mint tiszteletbeli al- és főjegyző, s e minőségben, kivált közjogi ügyekben, több évig kitűnő jártasságot, tehetséget és szorgalmat tanúsított. Innen a m. kir. helytartótanács-hoz tiszti titkárnak nevezetett ki s ugyanezkor cs. kir. kamarási méltósággal is díszített fel. Végre innen is a m. kir. udv. kanzelláriához tiszti elnöki titkárnak lön előléptetve. — 1848-ban a zemplénmegyei bodrogközi választó-kerület b. Sennyey Pált választá

magánéletbe vonult ő is. A Bach-rendszer alatt elvei nem engedték, hogy alkalmazást fogadjon el. Ezen időben azonban részt vett azon emlékiratok szerkesztésében, melyeket akkor hazánk conservativ pártjának számos tagjai Magyarország autonomiájának védelmére legfelsőbb helyre terjesztettek. Az 1860-i oktoberi diploma kibocsátása után b. Vay kanzellársága idejében a helytartótanács alelnöke volt, s miután azon irány, melyet hazánk közjogi viszonyainak fejlesztésére akkori kormányférfiaink czélul tűztek ki, felsőbb helyen helyeslésre nem talált, az oktoberi férfiak között b. Sennyey volt az első, ki a térről lelépett s ismét a magánéletbe vonult, hova nem sokára többi kormányférfiaink is követték, hogy az új provisoriumnak engedjenek helyet. „Az újabb időkben — írja róla b. Kemény Zs. — oly hű meggyőződéssel közeledett b. Sennyey Pál az u. n. Deakpárt nézeteihez, hogy mi nem kételkedtünk, benne törekveink egyik erős támaszát keressük.”

S a legujabban beállott örvendetes változások között b. Sennyey Pált érte azon kitüntetés, hogy ő Felsége által a m. kir. tárnoki méltóságra kinevezetett.

Ezen életrajzi töredékes vázlat után ide iktatjuk még azon rövid jellemrajzot, melyet b. Sennyeyről egy politikai lapban közelebb olvastunk: „Sennyey báró a kiegyenlítés eszméjének megtestesülése, államférfi a szó legjobb értelmében; szilárd és rendíthetlen abban, a mi egyszer meggyőződésévé vált, hanem mindamellett ama szelid, békés érület uralkodik nála, mely kizár minden vitatási ma-

BÁRÓ SENNYEY PÁL.

meg országgyűlési képviselőjeül, hol az első-rangu tehetségek sorába emelkedett, s mint a legitimitás határozott híve lépett fel. Itt mondá el amaz emlékezetes szavakat: „hogy az ország a legitimitás teréről soha le ne lépjen!”

Az 1848 után bekövetkezett években a

Acz 1848 után bekövetkezett években a

PÁLYÁZAT

tanítói állomásra.

A győri ágost. evang. gyülekezet részéről a III. és IV. dik elemi osztályu 500 ft. évi fizetés, 2 öl kemény és 2 öl lágy tüzelő fa, ugy szabad lakás illetményével egybekötött tanítói állomásra pályázat hirdetik. A megválasztandó köteles lönnd egyszerűsind a vasárnapi iskolában is külön díjazás mellett tanítani s állomását még folyó évi szeptember hó 1-én elfoglalni.

A pályázni kívánók felhívataknak, hogy szakképzésükkel szűke bizonyítványokkal ellátott folyamodványaikat legfeljebb folyó évi augusztus hó 10-keig alulírtokhoz beküldeni el ne mulasszák. — Győrött, julius 9-én 1865.

PERLAKY DÁNIEL, a győri ágost. evang. gyülekezet fő-ügyelője. 1217 (1-3)

Két könyv keresztelti: egy mint:

FENELON TELEMÁKJÁNAK

regi magyar kiadása, és

Sebastiano der Verkannte.

A ki ezen két régi könyvnek vagy csak egyikének is birtokában van és eladni akarja, legyen szives a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala útján árúkról nyilatkozni.

1198 (1)

Gyónón

Pestmegyében Halász Péter urnál van 100 öl kemény száraz tölgyfa és 50 öl puhafa, 150 akó 6-bor szabad kútból eladó. 1214 (3-5)

lakozott, hogy t. i. a magyar kérdés megoldása csak a Deák-párttal való egyezmény által eszközölhető, s azóta ez értelemben működött. Azon bizalom tehát, melylyel a magyar szabadelvűek Mailáth Györgyöt fogadták, Sennyey kinevezetése által csak nevedkedhetik és erősödhetnek.“

Fentebbi sorainkkal összefüggőleg nem lesz érdektelen, a magyar kir. főfőnökmesteri méltóságról néhány szót szólni. A „Sürgöny“ egyik közelebbi számában bővebb magyarázatot olvashatni e tárgyról.

A főfőnök-mester Magyarországon az ország zászlósaikhoz tartozik. Valamint más európai uralkodóknak, úgy a magyar királyoknak is voltak mindig bizonyos főtisztjei, kik a királyi méltóságnak mintegy nagyobb tekintetű, lényű és tiszteletet adtak. A magyar király udvarában azonban első helyen állottak az ország zászlósa (Barones Regni), kik mind régiségüknél, mind magas rangjuknál fogva a főrendiek között is elsősként és kétféleképpen, egymint: vagy olyanok, kiknek hivatala az ország alkotmányába beszöve levén, az ország igazgatásában is nagy és tettesleg részt vettek; vagy olyanok, kiknek hivatala inkább tisztelőbeli, s azért az igazgatásban nem folyván be, csupán a koronázás s egyéb ünnepélyek alkalmával végeztek némi kötelességeket.

Az első rendbeliek megkülönböztetésül fő zászlósuraknak nevezetettek, s egymásután állandóul ily rangfokozat szerint következtek: első a nádor, második az országbíró, harmadik a horvátországi bán, negyedik a főtárnok. A második rendbeli zászlós urak, mint főpóhárnok, főlovászmester, főkamárás, főajtónálló, stb. rangfokozata a királyi kinevezéstől számítatik. Ugyanis ezen országzászlósi hivatalok nem valamely főrangú család tagjaihoz vannak örökség szerint kötve, mint ezt több országban látjuk, hanem egyesenesen Ő Felsége által nevezettek ki, kivéve a nádort, kit az országgyűlés a király által kijelölt két r. kath. és két protestans egyén közül választ.

Egyébiránt a főfőnöknek hajdan nem az a hivatala és kötelessége volt, mint jelenleg. — A főfőnök hajdan a királyi kincs tarta, bányavárosokra ügyelt fel s mint Camerarius minden vármegyében tartott helyettes tárnokot. A tárnok ügyeit a királyi magtárakra, hova a megyei kilenczed és tized vitetett, vigyázott a só- és ércbányákra, s mindezek termékeit tartozott készpénzre változtatni, s a pénzt a királyi kincstárba adni. Harmadrésze azonban a jövedelmeknek II. Endre 1222-diki decretuma előtt és után is a főispánokat illette. Megjegyzendő azonban, hogy e korszakban a királyi jövedelmek különféle ágai különböző hivatalnokok által kezeltettek. Így a királyi főpóhárnok ügyelt a királyi borokra, melyek dézsmákból kerültek; valamint a királyi főlovászmester a királyi ménesekre és gulyákra stb.

Későbbben a királyi jövedelmek kezelése mindinkább központosítottván, s majd egy, majd két kincstárnokra s királyi kamarára bízván, a főfőnök főleg a politikai kormányzatban és törvényszolgáltatásban vett alkotmányos részt, bár még az 1741. 12. törvényezik is a budai pénzverő-házra való felügyelést, egyenesen a tárnokra bízta.

Ujabb hatáskörét az 1723-ki országgyűlés állapította meg. E szerint országgyűlésen a fő országgyűlési elnökséget helyet foglalja el ugyan; de a nádor és országbíró távollétében nem a hóvátországi bán viszi az országgyűlési elnökséget mint harmadik főzászlós, — hanem a főfőnök, ki pedig rangban utána következik. E

kérdés Telett heves vita is keletkezett az 1723-ki országgyűlésen, de a rendek azt a tárnok részére döntötték el.

Továbbá, valamint a többi fő országzászlós urak, úgy a tárnok is tagja volt egy a királyi helytartótanácsnak, mint az ország legfőbb törvényszékének: a hétszemélyes táblának; sőt mivel ennél rendszeren az országbíró szokott elnökölni, azért a m. kir. helytartótanácsnál ismét — nádor nem léteben — a főfőnök foglalta el az elnökséget.

Egyszerű kis falusi ház . . .

Egyszerű kis falusi ház,
A hol én most lakom;
Itt köszönt az első este
Az alacsony padon.

Galambducz a ház udvarán,
Virágos kert amott,
És üdvözöl fény a szemben,
Mely rám pillanthatott.

Itt van tehát a nyugalom?
S a boldogság is itt?
Honnán egykor kiindulék
Keresni fészkeket?

Egykor e kis faluban a
Nagy világ fölött ért;
Most odadom a világot
E kicsi faluért.

Oh sokszor nem gondolja meg
Az ember: mit teszen?
Elmegy, s azt is elveszti, mit
Megszerzett nehezen.

A magasság lángképei
Lelkét elbűvölik,
S az ábrándok lég-hajóján
Égbe költözökök.

Ti hú szívek, ti jó szívek,
Isten titeket ad,
Hogy az őrben el ne veszesen,
Kit vágya elragad.

Hosszu, kínos bolygás után
Végeleten tájakon,
Egy faluba szorulok im,
És eligazodom.

Galambducz, kerti, tiszta szívek!
Csak ennyit nyertétek,
És lelkebe esend költözök . . .
Ugy érzem, hogy elég!

Ülök csöndesen . . . szemem a
Föld porát keresi;
Az ember mi sokat kíván,
S mi kevés kell neki!

Dalmady Győző.

Pozsony multja és jelene.

Első közlemény.

Mig néhány évvel ezelőtt az egész haza figyelmé oly gyakran volt Pozsonyra irányozva, mely az 1411 óta tartott 168 országgyűlés közül 71-nek volt színhelye, mialatt a többi 96 más külön tizenhárom városra esik: a legközelebbi kívül egyszerű vidéki városá süllyedt. Ugy látszik azonban, hogy a folyó és a várost ismét készülő kiemelni alárendelt helyzetéből. A magyar természetdusok és orvosok ez évre Pozsony választották gyűlésük helyét, s néhány hét muiva falai közt fogja a haza különböző vidékeiről összeseregledő tudós férfiakat üdvözölhetni. Azt is megjegyezhetjük, hogy a magyarországi ág. hitv. evangélikusok egyetemes gyűlése az imént említett gyűlésekkel egyidejűleg hasonlóképp itt fog összejönni. De sokkal nagyobb fontosságu körülmény hazánkra nézve, hogy Ő Felsége a valószínűleg történeti nevezetességűvé válандó pesti látogatását f. é. júniusban megelőzőleg a pozsonyi löversenyit kezességel meglátogatni, úgy hogy ha a pesti utazás a bekövetkezett és még bekövetkezendő változások előjellel vehető, emennek előzménye gyanánt a pozsonyi kirándulást lehet tekinteni. És mi tagadás benne, mi

pozsonyiak, noha szigoruan ragaszkodunk a törvényekhez, és önzésünk nem ösztöi nöz azon kívánatra, hogy a magyar országgyűlés nem Pesten, a haza szívében, tartassék meg: még sem titkolhatjuk el azon vágyunkat, melynek a Polit. Ujdons. f. é. 28-dik száma s szavakkal adott kifejezést: „A pozsonyi koronázási ünnep újjaalakításán folyának jelenleg a munkálatok, s ez esemény minden irányban nagy figyelmet gerjeszt. Ez érdekeltetés egyrészt onnét ered, mert ezen egyház, mint tudva van, a magyar királyok koronázási helye; másrészt pedig, mert nevezetes magyar történeti műemlék.“

Mind e kisebb-nagyobb, részben már valódi, részben csak reménybeli mozgalmak, főlhívják újra a figyelmet e történeti nevezetességű város iránt. Nagyon időszerűnek tartjuk tehát, az olvasó-közönséget most e város multjáról és jelenéről kissé közelebbről megismertetni. — Nem lehetvén szándékunk, mely tudományos értekezést írni, melyre nem is érezzük magunkat hivatottnak, mellőztük e város földirati fékvének s más, csupán a szaktudós előtt érdekes leírását. Nevéről sem fogunk sokat vitatkozni, melyet a tudós Béla Mátyás, kinek arcképét és rövid életrajzát a Vas. Újság folyó évi folyamában közlöttük (Historia urbis Poseniensis című munkájában) Páso római vezértől származtat, hozzátéve: „A történeti alapokra fektetve, úgy, hogy a város neve lett volna Pisonium; ebből Posenium, miből a latin végzet elhanyagásával alakult a magyar Poson, Pozsony. Mások szerint a sz. györgyi, bazini és modori határon elterült tónak (melynek nyomai csakugyan láthatók) Posen lett volna a neve, s ebből származott volna Posenium, Posenium. Béla állítását támogatja azon körülmény, hogy Lazius (Comment. de Rep. Rom.) említi, miszerint Pozsony határának romsátságában egy feliratot találtak, mely következő:“

Victoriae Aug. N. N.
Et Legi I. Ad. P. I.
Antoninianae
P. Marcus D. Sextianus
Epheso PP. DD.
Dedicante Egnatio
victore Leg. Aug. C.
Pr. Pr.
Et C. L. Pisonae.

Annyi bizonyos, hogy e helyet a rómaiak több ízben elfoglalták, mig innen ismét a quadok által ugyanannyiszor elűzettek. Hogy Attila, a quadokkal szövetségbe, erre tört be nyugatra, valamint, hogy a catalani ütököt után erre vonult vissza, szintén bizonyos. Attila halála után a quadok országa is elenyészvén, 454 után a vidéket a herulok foglalták el, kik 526-ban kivonulván, itt is a beözönlött szlávok telepedtek le.

Elfoglalván Árpád az országot, 893-ban seregének egy része Zúárd, Kadosa és Hiba vezérlete alatt a Vág vidékére erre vonult, hatalmukba kerítvén azon területet, mely a Vág és a Pozsony fölött egy órányira levő Morva torkolata közt fekszik, úgy hogy a Páso által alapított Pozsony vára a szomszéd Dévényynel már akkor Magyarország végvárak képeztek, s azokat a magyarok hatalmukban meg is tartották. Téved e nélkül fogva Béla, midőn aza állítja, hogy sz. István első király Pozsonyt, Dévényt és Sopront nászajándékkal kapta volna 1003-ban Gizela nevével, emennek bátyjától Henrikától. Nevezett király az európai művelődés előmozdítása tekintetéből valamint a többi városokba, úgy a pozsonyi vár környékére is bajor és frank bevándorlókat telepített.

Azonban az ekkép újra telepített város nem sokáig élvezhette a béke olajjára alatti kedvezményeket. Mert Henrik oszár, hogy az általa már egyszer a magyar trónra emelt Pétert erre ismét segíthesse, és Ába Sámuel követelésére ellen gyámolthassa, rendkívüli hajósereggel jelent meg a Dunán Pozsony alatt, s a várat két hónapig annál macakaszabbul ostromolta, minél viterebbül védelmezték a várost annak lakosai. Végre az élelemhiány által végsőre ingerelt várparancsnok cselhez folyamodván, az éj sötéteben bizonyos Zotrund által az ellenséghez hajók nagy részét kifuratt. Ezeknek egymásutáni gyors elmerülése remüléssel ejtvén a nemeteket, 1050-ben az ostrommal felhagyni kényszerültek.

Salomon király az általa ingerelt Gejza és László hercegek megtámadásától félvén, több ízben tartózkodott a pozsonyi várbán, melynek megerősítéséről gondoskodott, valamint osztrákországi közben nyújtás és nejt is itt szokta várta hagyni. Gejzának 1077-ben bekövetkezett halála után Salamon a pozsonyi várbán várta a dolgok

kimenetelét; innen több ízben kitört, mig a mosoni mezőn elfogatván, a visegrádi várba zárattott.

II. Gejza alatt ausztriai Henrik, megnyerve magá részéről III. Konrád, római császárt, Rapoltnak nem annyira hadi csele, mert hiszen még a háború el sem kezdődött volt, hanem ravasz álnoksága által Pozsonyt, mint Magyarországnak a Duna fölött uralkodó kapuját, hatalmába kerítette. De az ifjú bator király ekkép elragadtott jogos örökségét az ellenség nagy veszteségével nemskára visszafoglalta.

1165-ben III. István husz pozsonyi lakost érdemeik jutalmául nemesi rangra emelt. Neveik, mint Béla, ki az eredeti oklevélet maga olvasta, elősorolja, következők: Ombud, Colon, Cuten, Petu, Vocut, Niehu, Numsa, Endre, Socreunpantiki, Juna, Kelud, Gaca, Ceka, Gurdav, Skaragunka, Fousol, Niehu, Arichdi. Forrásunk hozzáteszi, hogy bámulatra méltó a pozsonyi lakosok közt ily szittyá hangzású nevekek bíró névneket találhatni, s megjegyzi, hogy köztök némelyeknek utódai még VI. Károly korában éltek a Csallóközben.

Szomorú sors érte Pozsonyt az egész ország-együtt IV. Béla által a tatárpusztítás, és Fridrik, osztrák herceg álnoksága következtében. Nehez meghatározni, melyik dühöngött nagyobb kegyetlenség. Ebből következett később az Ottokár cseh király és Béla közti szerencsétlen háború is, melynek 1260-ban a Pozsonyban kötött békekötés vetett véget. Két év múlva ismét békekötés színhelye volt Pozsony, IV. Béla és elsőszülött fia V. István közt. Ugyanekkor Pozsony és Nyitra városok Béla ifjabb fiának ajándékkul adtak.

1271-ben Ottokár cseh király Szent-György, Bazin, Detrekó, Nagyszombat, Győr, Nyitra városokkal és várakkal együtt Pozsonyt is elfoglalta s e vidéken oly embertelenül kegyetlenkedett, hogy valamint a köz- úgy a magánépületeket mind megégették, lerombolták, a Belsőfő fönntaradt kincset elrabolták, a városi és káptalani levéltárt megsemmisítették. A nők és dűlások közben áll menekülhetvén a rombolás alá, a minoriták házába seregltek s ott egész nap szalmán tanyáztak. Így állapotban maradt Pozsony egész 1276-ig, mely időközben csak rövid időre jutott a magyarok kezére, s ekkor is Ottokár seregei újra visszafoglalták. E hódottság csak Ottokár halálával szűnt meg IV. vagy Kún László alatt. Ugyanez a király bizonyos itteni városi tanácsosnak külföldi szabadságot szerzett érdeméért a várost három falával (Weidritz, Schellendorf és Bloseman vagy Lams) jutalmazta.

1285-ben Albert osztrák herceg a várost elfoglalta s a várat seregeivel megszállta. III-ik András alatt Pozsony az országhoz visszacsatoltatván, 1291. e király előideinek valamennyi előbbi szabadságait, melyek az Ottokár-féle pusztítások alkalmával megégették vagy elvesztették, megerősítte és megújította.

1302-ben ismét az osztrákok foglalták el a várost Landberg Armin vezetése alatt, s több évén át ezek uralkal alatt maradt egész 1308-ig, I-ő Károly uralkodása kezdetéig, ki a várost Szöllös (ma Prássa) helységgel is megajándékozta. A következők évbén Pozsonyban a pápai követ elnöklete alatt nemzeti zsinatot tartottak.

Ezután is több rendbeli békekötések és szerződések színhelye volt a város. Nevezetesen 1331-ben I. Károly s Fridrik és Albert hercegek között; 1336-ban Károly magyar, Kázmér lengyel, János cseh királyok s emennek fia Károly morva őgróf közt, bajor Lajos és az osztrák hercegek Albert; 1341-ben pedig I. Károly és ausztriai ellen; 1341.

N. Lajos megerősítvén a régi szabadalmakat, azokat újakkal is szaporította. Ezekhez tartozik 1346-ban kiadott rendelete is, mely szerint mindenki, még a papsg is, ki a város területén házal bir, tartozik a városi adóhoz hozzájárulni. Rudolf osztrák herceg két ízben, u. m. 1353. és 1359-ben látogatta itt meg I. Lajost, ez utóbbi alkalommal megerősítvén egyszeresmind az atyjával kötött szerződéseket. I. Károly és N. Lajos királyok által kezdtek a zsidók Pozsonyban letelepedni, s nemcsak a kereskedést, hanem a magánvagyonot is annyira hatalmukba kerítették, hogy a városházat s a Corporis Christi kápolnát is zálogban bírták.

Lajos halála nagy kárt hozott a városra; mert midőn veje, Zsigmond király Csehországba menekült, hogy üdvültséget szerezzen, Pozsonyt Jodok és Prokop morva őgrófoknak s unokatestvéreinek 1385-ben elzárattogostotta. Azonban 1389-ben kiváltotta, sőt két évvel utóbb Verekyne

falu egy végével és a Csalló kikötővel is megajándékozta. Ez utóbbi tette által nem kevésbé mezdította elő a város virágzását; mert ezután a csehek, morvák és osztrákok egyfelől, másfelől pedig a szerbek és oláhok ide hozták áruikat. Hogy e király egész a konstanzi zsinatig Pozsonyban igen gyakran tartózkodott, bizonyítja itt kelt számos oklevelei. Az is bizonyos, hogy Venczel cseh király a husziták ügyében ide küldte Zsigmondhoz Zbinko prágai érseket, ki itt meg is halt, magával hozott saját szakácsa által megerősítetve.

A Zsika és Prokopius által támogatott huszita mozgalmak elintézése végett tartott első ízben Pozsonyban 1411-ben a magyar országgyűlés. Itt lesz helyén megemlitenünk, hogy e városban összesen 71 országgyűlés tartott; nevezetesen Zsigmond alatt 2, V. László alatt 2, Mátyás alatt 1, Mária, II. Lajos özvegye alatt 1, I. Ferdinánd alatt 13, Miksa alatt 8, Rudolf alatt 15, II. Mátyás alatt 4, II. Ferdinánd alatt 1, III. Ferdinánd alatt 4, I. Lipót alatt 3, VI. Károly alatt 3 (mások szerint 7), Mária Terézia alatt 3, II. Lipót alatt 1, II. Ferenc alatt 7, V. Ferdinánd alatt 4.

Ugyancsak Zsigmond király Pozsony városát 1430-ban azon szokással szabadággal ruházta föl, hogy bármennyi pénz verethessen, s az ebből bejövendő jövedelmek felét magának kötvén ki, a másikat a városnak hagyta. Az itt vert pénzben az ország címere mellett L. P. (= Liga Poseniensis) betűkkel jegyezték. Ennek emlékezte a pozsonyi lakosoknál most is fennáll, a mennyiben azon házat, az u. n. Ventur-utczában, melyben a pénzverde volt, ma is Münzhäusnek nevezik. Hasonlóképpen 6 láta el 1436-ban Pozsonyt czimerrel, melyet utóbb Mátyás megerősített. A czimer pedig: vörös mezőben három fehér torony. Végre nemcsak adófizetéstől mentette föl a várost, hanem az ide hozott árukat is díjmenteseknek nyilvánította, mit azután Hunyady János, V. László és Mátyás is megerősített, mint azt a városházánál most is létező okiratok bizonyítják.

Albert, rövid uralkodása alatt is kedvezett a pozsonyiaknak, felhatalmazván őket, hogy az udvar vagy királyi kíséretet és pozsonyi prépostot kivéve, a repülő hídron mindenkittől vámot szedhesenek.

Az 1453-diki országgyűlésen V. László alatt újra elhatároztatik, hogy a zsidók is tartoznak a közterhekben részesülni.

I. Mátyás nem kevesebb kedvezéssel viseltette Pozsony városát iránt előideinél. Nagy kitüntetésben részesítte ugyanis már az által is, hogy 1458-ban ezt választotta arja, Katalin, Podjebrad leánya átvételére, mi azonban 1461-ben Trencsénben történt meg. De a királyi kedvezéssel tanuszkodnak a következők adatok is: 1459-ben megengedte, hogy a város pesükjére vörös viaszt használhasson; az előbbi királyok által adott szabadságokat megerősítette, s 1464-ben külön arany bullát adott ki; 1475-ben elrendelte, hogy a keresztények a zsidóknak semminemű vagyont zálogba ne adhassanak, hogy ez utóbbiak megkülönböztetésül vörös sapkát hordani tartozzanak. Hogy 6 s több ízben itt tartózkodott, arról tanuszkodnak itt kelt több rendbeli oklevelei. Megjegyzendő, hogy 6 nevezte el egyik oklevelében első ízben Pozsonyt Histropolának.

Itt lesz helyén felhozni a pozsonyi egyetemet is, melyről Toldinál *) a következő adatokat olvassuk: ki levén a pécsi egyetem szakmái köréből zárva a hittudomány, Zrednai Vitéz János mindjárt érseki székeknek elfoglalása után reá vette a királyt, hogy egy új egyetem fölláthatatását eszközölje a k. papától, mely hittudományi karral is bírasson. És csakugyan II. Pál bullája 1465-ben meg is adta a bolognai szerint föllátható egyetemre a kért engedélyt, minek folytán az 1467-ben Pozsonyban a prépostság kelti szomszédaságban fekvő terjedelmen épületben „Akademia Istropolitana“ néven meg is nyitattott. Ezen egyetemi palotában a tantermeken kívül nemcsak a tanárok lakai, hanem a kollegiumok vagy zarádók (deakok közös lakásai) is voltak; kancellárija maga az érsek, alkancellárija a mindenkori pozsonyi prépost, ki az egyetem fényének emelésére a pápától főpapi díszjelekkel élése is fölhatalmaztatott; első tanárai: az egyházi jog- és hittudományban János pap, a szabad művészetekben Lengyel Márton mester, a gyógytudományban Thöringer Péter mester; a többieket Vitéz Olasz- és Franciaországból szándékozott

*) A magy. nemz. irod. története. 2. köt. 20. és 21. l.

meghíni. Azonban a nagy alapító, szándékának egész nagyszerűsége szerint kivételében a kevéssel utóbbi kitért pártmozgalmak által, melyekbe maga is szövődött, meggátoltatván, a nevezettekhez még csak ezek járultak: hazánkfiak közül Krumphacher Lőrincz, a külföldiekből Schriekker Miklós és Gruber Mátyás, mindhármán a hittani karhoz; a vak Brandolini Aurél mint a trivium tanára. és Királyhegyi Müller János (Joh. Regiomontanus) a quadrivium tanára. De ezek is, részünt már a király s az érsek közt kitört ellenségeskedések idején, mint Regiomontanus, részünt az érseknek nemskára bekövetkezett halála után (1472.) eloszlottak, s így a nagy sikert ígért főiskola, miután babérost ugyan már többe, de magistert, az ezen rangra szükséges egyetemi évek hiánya miatt még egyet sem avatott fel, alapítójával együtt lenni megszűnt.

1515-ben három király tartott Pozsonyban ünnepélyes összejövetelt, kiknek kedvéért különféle mulatságokat rendeztek; de ezeket nem kevéssé zavarta meg a kitört nagy tűz, mely a város tetemes részét, többi közt Ulászló lakását is elhamvasztotta.

1526-ban Mária, II. Lajos özvegye, a végzeteljes mohácsi vész után az egyházi kincsekkel és többi drágaságokkal együtt Pozsonyba menekült. A törököktől való félelem oly nagy volt, hogy nemcsak magánházaikat, hanem templomokat is lebontottak az erdőségi munkálatokra, nevezetesen sz. Mihály és sz. Lőrincz templomát, mig a harangokból ágyukat öntöttek. Ugyanekkor országgyűlés is tartott, és pedig azon czélból, hogy a megürült királyi székbé Ferdinándot ültessék, mely szándékot Pozsony annál inkább támogattott, mivel Zápolyának hatalmas jurtja miatt csak kevés város jelent meg a gyűl. sen. 1543-ban a kamara és az esztergami érsek a törököktől feltökben ide teszik át székhelyüket; Ferdinánd pedig az ország tanusítja kedvezését, „ogy az előbbi királyok által adott szabadságokat, valamint a Zsigmondtól származott kereskedelmi szabadságot is megerősíti. Mily jótékony hatást tett e kedvezés a városra nézve, annak tanubizonyosága azon jólét, hogy a városi pénztár képes volt több ízben, nemcsak Ferdinándnak, hanem utódainak, Miksa és Rudolf királyoknak is a törökök elleni háborukra pénzt előlegezni. Ekkor kezdték az országgyűléseket rendszeren Pozsonyban tartani, és mivel Buda a törökök hatalmában volt, 1536-ban Pozsony Magyarország fővárosának nyilvánítottattott.

1563 szept. 8. Ferdinánd II. Miksa fiát királynak koronáztatja. A rendek ez ellen ellenvetéseket tesznek ugyan, vesélyeztetve látván ekkép szabadságvesztési jogukat; midőn azonban a székes-egyházban az alnádor e kérdést tette: Akarjátok kívánjátok, parancsoljátok-e, hogy Miksa királynak koronázassék? az felelők: Akarjuk, kívánjuk, parancsoljuk. A koronázásnál 2331 lovag volt jelen.

A Pozsonyban koronázott magyar királyok névsora következő: Miksa 1563., Rudolf 1572., II. Mátyás 1608., II. Ferdinánd 1618., IV. Ferdinánd 1646., I. Lipót 1655., I. József 1689., III. Károly 1712., Mária Terézia 1741., II. Lipót 1790., V. Ferdinánd 1830. Ha a pozsonyiak ohajtása teljesülne, akkor ismét nem sokára ily országgyűléseket látnánk lennénk tanulni.

1567-ben II. János Frigyes szász-weimari és gothai herceget hozták fogoly gyanánt az itteni várba, hol négy évig volt letartóztatva. 1586-ban nagy földrendeg rémitette a város lakosait. Mely rémulés az ugyanez évben kiütött pestis miatt még inkább növekedett. A földrendeg 1590-ben még nagyobb mértékben megújultván, a városháza tornyát veszedelmesen megsér-tette. A csapsok általában e korban gyakoriak voltak, mert ugyanazon évben oly nagy tűzvész is dühöngött, hogy a székes-egyházon, Ferenczei templomán, érseki palotán és városházán kívül az egész város elhamvadt.

1605-ben az itteni lakosok, különösen a szőlőművelőket Illésházy Istvánhoz, Bocskaikéves emberéhez folyamodtak, eszközölné ki befolyása által, hogy a fölkelők és törökök, kik a szőlőkre gyakran rohantak, legalább szűretreig kíméljék meg e vidéket. Ezt ő meg is ígérte s okt. 10-én az itteni tanácsoshoz intézett levelében fölhívja a lakosságot, hogy különnek hozzá Nagy-Szombatba néhány polgárt, kikkel az ügyről, különösen pedig kérdések teljesíthetése föltételeiről értekezhessek. Később ugyancsak ő jeltenti, hogy a szőlők őtmálára 100 Bocskaikéves van rendelve, kiknek a szűret tartama alatt a város fejenkint 4 ftnyit, a kapitánynak pedig 50

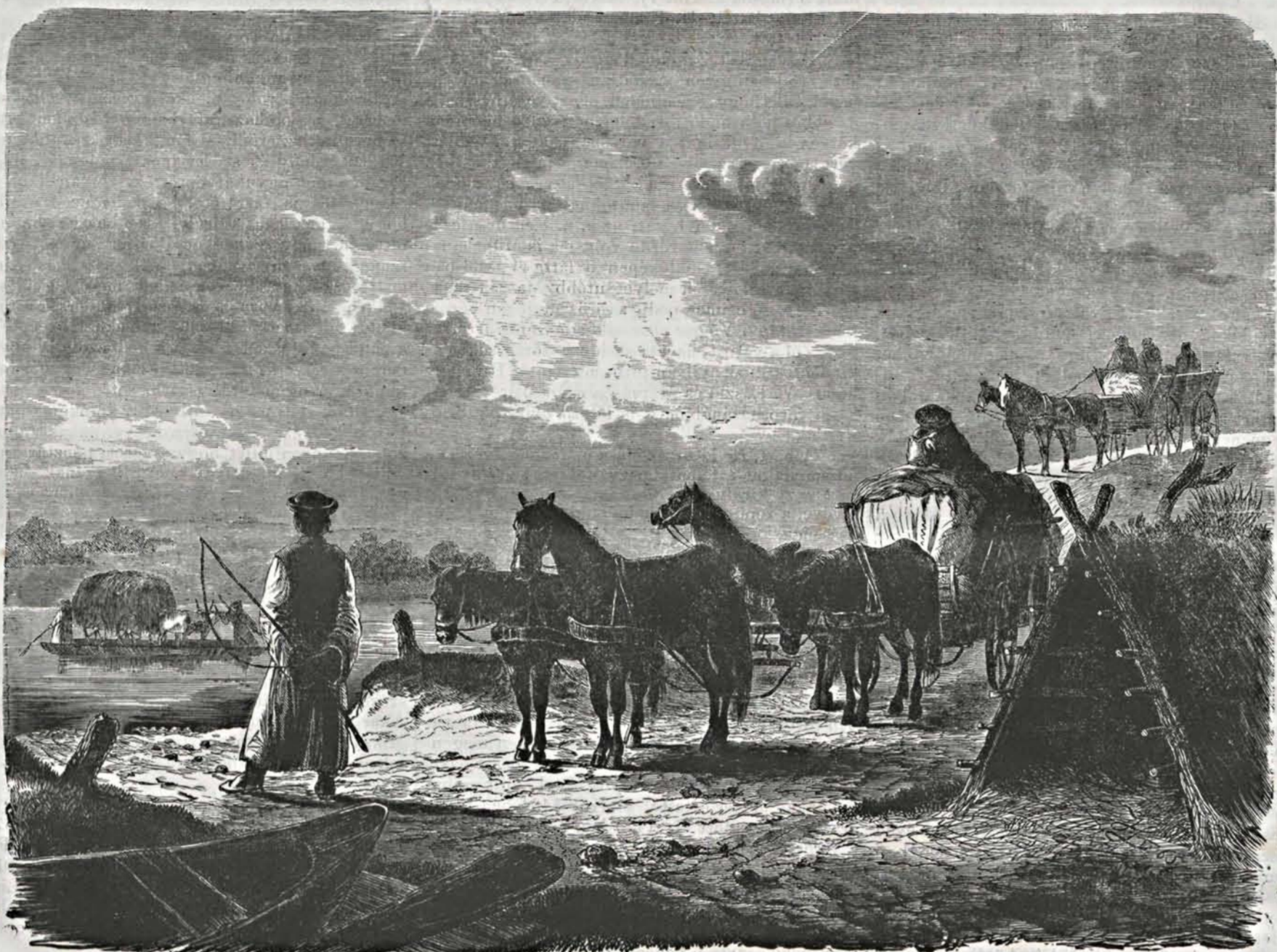
ftnyi havi zsoldot fizessen. A következett évben a forradalom tovább harapózván, Basta 10,000-nyi császári sereggel szállja meg Pozsonyt, kik után csaknem épen akkora számú sörpredék vonult. Ennek folytán Pozsony és vidéke a vetések és kertek pusztítása s a zabolátlan és 12 hónap óta zsold nélküli sereg kicsapongásai miatt igen sokat szenvedett. Nem sokára Basta seregeivel csak a belvárosra szorították, a lázadók prédájaul hagyván a külvárosokat, kik azokat felgyújták, míg Basta kirohanván, a pusztítókat elűzi.

(Vége következik.)

Képek a hazai népeletről.

I. A Tisza partján.

Alföld, Tisza, délibáb! Ez az a költői háromegység, melyet Petőfinél szebben soha senki sem hirdetett. Azért, hogy megszokta szemünk, a tiszai tájkép varázsa mégis örökké új előtte, mely varázsa az idegenre, szokatlanságánál fogva, an-

Képek a hazai népeletről: I. A Tisza partján. (Lüders rajza után.)

nál élénkebb benyomást gyakorol. A folyam tekervényes volta, mely, mintha sajnálna elhagyni a megszeretett vidéket, mindig vissza-visszatér s az a bánatos egyhangúság, mely álomhozó mozzanatok gyanánt fekszik szívünkre, kimondhatlanul vonzó; mert nem emberi kezek alkoták erdők kiirtása által e sítot, hanem a természet műve ez, mely ez egyformaságba is meglepő változatoságot birt önteni. Egyik falu a másikhoz jó fél napi járó s a közbeeső határ dombjairól, mely nem sokkal nagyobb a vakand-turánál, mérföldekkel távol láthatár. Csak mikor nagyon csendes az idő, hallják át a szomszéd harangzó. A falu házi a csalitból fehérlenek a vándor felé, kinek mármár fogó erejét s kedvét magasra éleszti a pihenésre s a mi ennél is édesebb, a szives vendégszeretetre való közel kilátás s az első kutyagatás füleinek valóságos zene. Az utba eső kutakat s rozant hidakat, legelő-csordákat vagy delelő ménést már több ízben jó és roz változatokban örökölt meg egy-egy „tanulmányozó“ művész, ki messze Németországból jött le az alföldre, vélvén ott látni egy kis Saharát s találván e helyett buja legelőt, susogó nádat és, ha úgy szabad

számára. Nem türelmetlenkedik sem a fuvaros, sem a kocsis tetején heverő gyermek; hátra tett kézzel, könyökre dölve szép csendesen bevárják a dereglyét s midőn a nedves iszapon átvászorgott a szénás szekér, nagy óvatosan állít be a magáéval a szalóki ember, a fáradt lovak nem igen viczkándoznak, mert jó távolról hozták a dohányt s még messze fogják vinni a jász-kiséri dohánybevaltó elejébe, hogy ott „megfináncolják“.

Rabszolgák mulatsága.

(Amerikai kép.)

Tudjuk, hogy a közelebb lefolyt északamerikai nagy polgárháboru egyik fő okát a rabszolgáltatás kérdése képezte. A köztársaság déli országai a rabszolgáltatás jogáról nem akartak lemondani s az ellenszélnek azon szomorú vége lett, hogy patakokban folyt a vér az unio testvéreinek között. Most miután a háboru zaja lecsendesedett, s a rabszolgáltatástól délkeletre zettek, az a kérdés, lesz-e e háborunak kedvező

eredménye a szegény néger sorsára? Annyi bizonyosnak látszik, hogy bár mennyire vegye is őket oltalma alá a törvényhozás, a kormány s az emberiségi érzés, további jövőjük mégis leginkább saját szellemi s lelki fejlődésüktől függ. Minél tovább s erkölcstlenebb valamely nép, annál kevésbé van megérve a szabadságra.

Mellékelt képünk egy mulatságos s mégis sajnálatos jelenetet mutat a lefolyt amerikai háborúból. A győzelmes északi hadsereg egy része Beaufort dél-vidéki város felé közeledvén, a dúsgazdag rabszolgáltatástól eltérve, földbirtokok megoldták a keletet s családjaikkal együtt elmenekültek, hátrahagyván mindenüket, a mit magukkal vinni nem lehetett. A hátramaradt néger rabszolgák ujjongva várták megszabadítóikat, s mint afféle örökös gyámság alatt tartott, együgyű népek legelőszőr is abban találják gyönyörűségüket, hogy gazdáik fényébe, kényelmébe behelyezték magukat, s „midőn elment a macska, táncolnak az egerek“. Csapatostól ellepik uraik fényes szobáit s a szabadság első

A ki e képet látja, bizonyosan nem irigyli meg e szegény ördögöknek ezen első szabad mulatságát, s nem fog azok csodálkozni, hogy az a szegény néger, a kinek háta körül folyvást a korlátok szorogott, a szabadság első csillámanál örömet és meglepetést másfény nyilvántani képtelen, midőn még azt sem tudja, vajjon a jövő percz nem hoz-e imént örvet a nyakára s békót a lábára! — A szabadságra meg kell érni s a szabadság oly vagy, melyet okosan élvezni nehéz, s kellő méltóság nélkül élvezni csaknem lehetetlen. De azért oda kell törekedni minden népnek.

A perui népek saját-ságai.

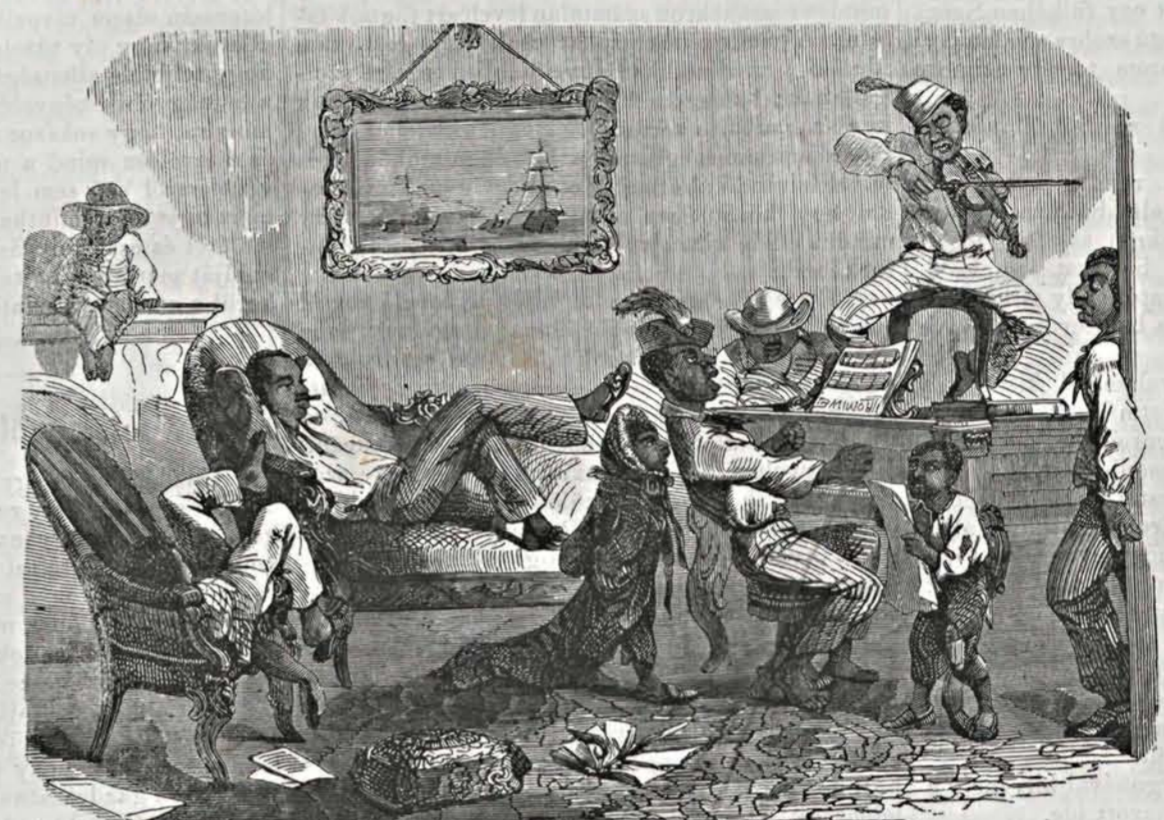
Dél-Amerikában Peru egy részét képezi Lampa tartomány, mely már csak arról is igen nevezetes, hogy 600 négyzet mérföldnyi nagy térségén egyetlen fa, de még egy bokor sem található. Hegyei kopárak, s legfőlebb egy-egy patak zavarja meg a szirtek egyformaságát mely tájtékozva úzi habjait a Titicaca tó hullámaiba. A völgyekben 43 falu van elszórva mintegy 50 ezer lakossal, kiknek nagy része juh- és baromtenyésztéssel foglalkozik.

A téres mezőkön 400,000 darab juh legelész minden vagyonát; tejjével, húsalá táplálkoznak, gyapjával kereskednek. Egykor a bányászat is virágzott közöttük, de az aknák most beomlottak, nem mivel senki. A bennszülöttek ismernek néhány helyet, a hol szerintük nemes óroz terem, de emlékeznek még a spanyol hódítás korára, midőn annyi kint szenvedtek az arany és ezüst miatt, azért inkább hagyják pihenni a föld gyomrában.

De hogy az ottani nép valóban sajátágos szokásaival, gondolkodás módjával, erőnyeivel és előítéleteivel némileg megismerkedjünk, induljunk egy kis körutra egy nevezetes külföldi utazóval, ki hosszabb időt töltvén közöttük, szokásaikat jól ismeri, s e tartomány egyes helyeinek nem érdektelen leírását adja.

Lampa városból az úgynevezett Vérmező felé, (a mely hely nevét régi csaták emlékeül kapta.) Lalli nevű falun visz keresztül az ut. E falu maga már nagy nevezetesség előttünk, épen kicsinyisége miatt. Az egész csak nyolcz nyomorult kunyhóból áll, benne nem is sok följegyzésre méltót találunk, de túl rajta a téres határon szép jelt látjuk a nép kegyeletes és vallásos érzelmeinek. — Az utfélen egy-egy piramis látunk emelkedni; ez megannyi oltár az ott lakó indiánok előtt s mindegyiknek megvan a maga története. A pusztai vándor, vagy pásztor, ha valahol megpihen, néhány darab követ dob az ut szélére háladásul a mindenség alkotójának, kinek tiszteletére aztán az arra járók szintén egy egy követ dobnak a kőhalomra, míg az hónapok és évek multával 8-10 lábnyi magas piramisok emelkedik. Ekkor valami jámbor utas egy kerezeset illeszt hegyére, míg mások koszorut tűznek reá, mezei virágokat a völgyekből, többnyire fehér liliumot és amar-

De az áhitatosság sok helyen egészen a vakhitbe csap át közöttük. Kombatapa falu lakói csodás erőt tulajdonítanak egy közöttük levő feszületnek, mely a vaknak szemévlátást, a süketnek hallását, a némának hangját visszaadja. Hitök szerint e kép a mult században, midőn a jezsuiták Peruból kiűzetek, vérkönyeket hullatott üveg szeméiből; ugyanezt tette 1821-ben, a spanyol járom lerázásakor, midőn a spanyol alkirály Pe-

Rabszolgák mulatsága, gazdáik távollétében.

rut elhagyni volt kénytelen. Hasonló csodatévő Jézuskép van Tungasuka helységben is s e két szomszéd falu örökös versengésben áll egymással szent képek csodaereje miatt. Egyik a másiknak hatályosságát tagadja s az ünnepe tiszteletére e miatt sokszor jött elpáholják egymást.

Az imént említett Kombatapa falu, egy sörnemű itala, az úgy nevezett chicha miatt is nevezetes, melynek nem épen izlést gerjesztő készítés-

Perui népszokások: A chicha-ital készítése.

módját mellékelt képünk ábrázolja. Öreges indiánok és indiánok körbeülve egy marok csirázni kezdő kukoricát tesznek szájköbe s azon addig kérőznek, míg meglehetősen össze nem rágják; ekkor ismét kezükbe veszik s egy előttük levő bórdarabra helyezik s miután itt jó halomra szaporodott, innen teszik a fűlesztőbe, a hol belőle a spanyol manzanillához átlátszó és izre névze sokban hasonló ital készül.

A mily különös eljárás használnak italaik készítése körül, épen oly sajátágos vegyítékü

ételeik is vannak. Acopia városban nevezetes pástétomot készítenek, melyet egy alacsony asztal előtt még alacsonyabb széken ülő asszonyok árulnak. „Megéheztem a hosszas utazás alatt — mondja Marcoy Pál, egy ottani utazó — s éhségem csillapítása végett a porlepte süteményből vettem egy darabot, de már a harmadik falatot nem bírtam lenyelni, mert a pástétomból fekete olajgyökér, vöröshagyma-szelet, sajtadarabok hullottak ki, melyek mind egyívé voltak vegyítve s azokon kívül volt még benne egyegy darab czukor és szalonna. Ily eledel az indiánoknak igen jó lehet, de európai gyomornak nem való.“

Ugyanezen utazó bezzéli, hogy ez utóbb említett városban elesteledvén, éjjelre szállást keresett. Koczogtak is egyik kunyhónak ajtaján s az megnyílt, egy nő alakot tüntetve föl, gyertyával kezében. „Ide ne szálljunk!“ mondá vezetője, „mert e nő huarmipampayrunacuna“, a mi annyit tesz: hogy veszedelmes boszorkány. „A kényeret irigylik tőlem, mert nem ide való származásu vagyok“ mondá a nő. „Távozzál sátán“ kiáltott rá egy ösvérhajcsár s a nő becsapta az ajtót s elfújta a világot, s tovább kellett menni a vezetőkh babonássága miatt. Végre a hol megszállott, ágyat rögtönöztek számára a földön; de alig szunynyadt el, fölugrott, hogy ott patkányok vannak. „Ez a mi tengeri disznóinkat patkányoknak nézi!“ mondák egymás közt némi megütődéssel az indiánok; midőn pedig a fehér ember a bolhák nagy száma ellen panaszolódott, csak nevettek rajta, mondván: „Hogy lehet azon megütőzni? Bolha van itt minden embernél, akár szegény, akár gazdag. Ugy vagyunk vele mint a halállal: senki nem menekülhet meg tőle.“

Csak hajnal felé jött az utazó szemére álom s reggelre kelve, a csipésektől bőre vörös pontokkal volt tarkúva, s Acopia városát pástétomáról, boszorkányáról és bolháiról sokáig megemlegette.

A budai vizivárosi plébánia-templom.

(Rajzát lásd a V. U. mult heti számában.)

A vizivárosi Sz. Anna temploma karcsu szép tornyaival büszkén emelkedik a magasha, s a bombatérnek nagy díszére szolgál.

E templomot a városi tanács belegegyezésével a jezsuiták építtették, s mint Miller Ferdinánd templom-leírásában említi, alapköve 1740-dik évben tetetett le s nagy ünneppélyességgel ment véghez; későbbben a beállott pénziány és politikai viszonyok miatt e templom építése csak lassan haladhatott előre, míg végre tetemes töké felvévése által az építés bevezetett, és a templom 1746-ban ünneppélyesen felszenteltetett.

A jezsuiták akkori számos építésiükül különös ügyeséget tanusítottak, s az újabb renaissance roccoco izléshez mindenütt szorosán ragaszkodtak, s igen valószínű, hogy ők nemcsak e templom tervrajzát készítették, hanem az építést is vezették és felügyeltek alatt is vezették be.

Az isteni szolgálatot itt 1773-ig ők teljesítették. — E templom alapzata hosszukás négyzet, s szentélyével nem keletfelé, hanem a helyi viszonyok következtében délfelé van fordítva, északi részén két renaissance ízlésű, rézrel fedett szép sugár tornya áll, melyek faloszlopokkal és egyéb a rococo izlésnek megfelelő, néhol túlterhelte és nehézkes díszítésekkel vannak ellátva. — A templom főhomlokzata a bombaterre néz, s oszlopokkal díszített főbejárata felett egy fülkében Szent Anna természetfeletti nagysága szobra s valamivel feljebb Buda városának három tornyu címere látható.

A templom belseje két részből áll, a szentélyből és a főhajóból.

Az utóbbinak alapzata rendes nyolcszög levén, valóban merész kivitelű boltozattal van fedve, mely halltani (akusztikus) sajátosságát kiépített építészeti remekmű. E boltozat legfelsőbb részén egy óra czimlapja látható, mely elrendezés igen gyakorlati hasznu és a bentlővekre nézve kényelmes.

A szentély boltozata valamivel kisebb az előbbinél, de jeles *al fresco* festményekkel díszedik, melyek a pesti egyetemi és budai helyorségi templomok freskóihoz hasonlít, s valószínűleg egy mester keze által festettek. A közpén levő nagy freskókép a Sz. Háromságot ábrázolja; a boltozat négy sarkában a négy evangélista jelenéivel látható. A mi a kompozíciót, színezést és kivitelét illeti, ez minden egyes műnél igen jeles.

A főoltáron Sz. Anna s Sz. Mária szobrai láthatók, de különös figyelmet érdemel a bejárat jobb oldalán Sz. Magdolna képe, melyben az ismeretlen művésznek Sz. Magdolna bánatteljes arc kifejezése különösen sikerült.

E templom szép nagy orgonával bír, mely a karmelita templomától nagyrészt származott ide.

Belsejét e templomnak legújabb időben kijavították, s szélszerűen feldíszítették, de miután a templom nyugati és déli oldala Budavárának utolsó ostroma alkalmával bombák által teljesen megromlott, kivánatos sőt szükséges volna, hogy e templom külseje is szélszerűen kijavíttassék.

Myskovszky Viktor.

A rovarok életéből.

A levelész (Aphis).

Ki ne ismerné ezen picizny, de sokaságuk által kártékony állatkákat; a virágkedvelő úgy, mint a kertész és erdősz, egyaránt gyűlöli őket. Épen ezért szükséges, hogy velük közelebbről megismerkedjünk, mert mint a jó hadvezérnek, ki ellensége erejét, állását s minden mozdulatait kikémlelheti iparkodik, nekünk is mulhatatlan szükséges, ezen apró ellenségeink természetét ki-fürkésznünk, mert csak úgy fogjuk azon eszközöket fölfelelni, melyek által képesek leszünk, őket, ha nem is végképp kipusztítani, de legalább kártékony sokaságukat illó korlátok közé szorítani. Ezen főczélunkat szem előtt tartva, midőn a levelészek természetrajzát azért tanulmányozzuk, mert anyagi érdekeinkben közvetlenül csorbát ejtenek, egyszersmind a természetnek oly törvényeivel ismerkedünk meg, melyek ez előtt ismeretlenek levén előttrünk, különösségük által méltók arra, hogy figyelmünket felkelték. Győzzük le tehát ezen apró ellenségeink iránti ellenszenyünket, győzzük le különösen azon modort, mely minden rovar említésénél, ideges érzékenykedésünkkel fogva, lelkünket megkapja, és közeledjünk hátrabban hozzájuk. Fogadjatok szót kedves olvasóm, kísérjetelek a következő sorok olvasásában, és oly természetű titkok, szinte csodák ismeretében fogtok részestilni, melyekből nem csak azt, mi közvetlen hasznót hajt, hanem mi a kedélyt nemesíti és az emberi elmét új és magasabb eszmékkel gazdagítja, a maguk nemében fölső és páratlan példákban fogadjatok feltalálni.

Amár a levelészt mindenki ösméri vagy legalább azt tartja, hogy ösméri, mégis mindennek előtt közelebb leírást fogom tárgyálni, épen minthogy sokszor tévedünk azon állításunkban, mintha ezt vagy amazt úgy is jól tudnók, pedig de hogy tudjuk; pedig ismereteink közönségesen csak fölületesek, és mivel a levelészek más rokon rovar családokhoz sokban hasonlítanak, őket azokkal hibásan elegyítjük, más részt pedig, mivel kifejődésük külön időszaikban, tulajdon egy nemhez, sőt ugyanazon fajtához tartozó levelészek egymástól némileg eltérők külalakra nézve, őket ismét hibásan elválasztjuk egymástól, s külön fajtkak tekintjük.

Irjuk le mintaképen a rózsá-levelészt (Aphis rosae) és hogy a száraz leírás ne utasson, sőt hogy valóban ismereteink bővítésül szolgáljon, és főleg a leírás, de egyszersmind látott tárgyak emlékeztünkbe annál biztosabban bevésve maradjanak, menjünk ki a szabadba, a kertbe, és keressük fel tanulmányunk tárgyát a maga helyén, mihez sok keresés nem lesz szükséges, mert tavasztól kezdve egész nyáron át, a késő őszig, majdnem minden rózsabokron számtalan levelészt fogunk találni. A mellékelt rajzokat csak azért csatoltam ide, hogy az állatkák könnyebb fölismerésére szolgáljanak; tanácsom mindig az marad, menjünk ki a szabadba, a természetet csak ott lehet ezér-féle alakjában meglesni, a hol élnek működnek, és mivel leírandó állatkáink aprók, vigyünk magunkkal egy közönséges gör-íveget, (Loupe), mely minden efféle kirándulásainknál hasznos szolgálatot teend.

Ha egy rózsabokrot, mely a levelészekről szinte hemzseg, közelebbről megvizsgálunk, azon egész zagyvalékot látunk különféle rovarokból, melyek a sajátlagos levelészek közé, vagy barát-ságos vagy ellenséges indulatban, vegyülnek; ez utóbbiakról alább bővebben fogunk értekezni, most egyelőre csak magukra, a levelészekre szorítokunk, hogy őket, különböző alakzatukban pontosan fölismerhessük. Reményem, hogy azok kik a rovarok életéről irt eddigi czikkeimet figyelemmel olvasták, emlékeznik fognak, hogy a rovarok nagyobb része, a petéből kifejődvé, három különböző alakban lép föl a természetben, először, mint hernyók vagy pondrók, másodsor mint hernyóbabok és harmadsor, mint végképp kifejlett rovarok (bogar, légy vagy pillangó). Meg kell itt megjegyznünk, hogy ezen szabály nem oly általános, hogy azt kivétel nélkül, minden rovarnál észlelhessük, és hogy ennél fogva ezen három említett alak nem mindenkor oly kiválóan szembe-tünő, mint például a bogaraknál és lepkéknél, hanem az alakzatok, bár az átváltozás nem hiányzik, egymásba olvadnak és átsimulnak oly annyira, hogy az átalakulás (metamorphosis) csak igen csekély változáson ismerhetők fel; különösen a másod-ik, az ugynevezett báb-alak, melyben a rovar közönségesen nem vesz semmi elédelt magához, helyéről meg nem mozdul, mert nincsenek lépdelő szervei, szóval, melyben mintegy élettelen, megdermedt állapotban szunnyadozik és sem hernyó többé sem pille még; ezen báb-alak némely rovaroknál hiányozni látszik, és csak némely különös-gekkel jelezni magát, ugyanis a rovarok némelyike ezen alakzat ideje alatt is táplálkozik, helyét változtatja, s mindazon életműveleteket tárja szemünk elé, melyeket ugynevezett hernyó állapotjában teljesített, sőt mi több az ilyen rovarok, a tojásból kibujva, szülőikhez (kissebbitett arányban) csaknem egészen hasonlók, nem hiányozván egyéb, mint a szárnyak, melyeknek megjelenése, a legtöbb esetben, a rovar utolsó átalakulását fejezi be.

A természet-tudósok e végett a rovarokat két részre osztályozták, az első osztályba helyezvén a tökéletes átváltozással bíró rovarokat, (insecta metabola), a másodikba pedig a tökéletlenül átváltozókat (insecta ametabola). Ezen utóbbiakhoz tartoznak a mi levelészeink is, s azért annál ügyelmesebben kell őket megtekintnünk, hogy az egyes alakzatokat elkülöníthessük. Az I. szám alatti rajzban egy tökéletesen kifejlett, szárnyas levelészt látunk, a lábak között, hasához lapítva hord, midőn pedig a növény-nedvet szíogatja, függőlegesen irányozza a levelézh, kocsinhoz vagy a növény tövéhez. — Ezen szipka, mely a rózsá-levelésznél rövidebb a test hosszánál, némely fajokban ezt 3-4 szer is meghaladja. Teste nagyobb részét terjedelmes has képezi, melynek végén a bélluzam végezte van. A test hátsó végének két oldalán egy-egy, rézest fel és kifelé álló, tompa végezetű cső-vecseke vehető észre, melyet *mécsőnek* neveznek, ezenkívül a hátsó rész közepén egy felálló, előre kanyaruló horgacs látszik, hasonlítván némileg a gácsér felálló fark-tollához. A hátrész végehez tapad az átlátós, szivárvány színekben tündöklő,

I. szám.

gát megközelíti, alsó részén látszik a szipka, melyet, nyugvó helyzetben, a lábak között, hasához lapítva hord, midőn pedig a növény-nedvet szíogatja, függőlegesen irányozza a levelézh, kocsinhoz vagy a növény tövéhez. — Ezen szipka, mely a rózsá-levelésznél rövidebb a test hosszánál, némely fajokban ezt 3-4 szer is meghaladja. Teste nagyobb részét terjedelmes has képezi, melynek végén a bélluzam végezte van. A test hátsó végének két oldalán egy-egy, rézest fel és kifelé álló, tompa végezetű cső-vecseke vehető észre, melyet *mécsőnek* neveznek, ezenkívül a hátsó rész közepén egy felálló, előre kanyaruló horgacs látszik, hasonlítván némileg a gácsér felálló fark-tollához. A hátrész végehez tapad az átlátós, szivárvány színekben tündöklő,

elég terjedelmes, négy szárny, melyek többnyire összelapítva, felfelé irányozzák. A levelész lábai igen finomak, gyöngök, majdnem átlátszóak; bár elég hosszúak, mégis alig látszanak futásra vagy csak sebesebb lépdelésre alkalmasoknak. Nincs is természetben a levelésznél, hogy valaha fusson, mert azon helyről, hová anyja megszületni, alig távozik egy két lépést, már is elegendőnek oly bő-ségét találja, hogy onnan többé, élete fogytáig, jóformán elsem távozik. Más részt oly tunyák ez állatok, vagy oly türelmes birka természetűek van, hogy többféle ellenségük százával falja fel őket és a legnagyobb kényelemmel dulhat közöttük, el-annya, hogy sokszor az egész nyáját elpusztítja, és a levelész mind a mellett csendesen helyt áll, védelemről szó sem levén, de még futásról sem, mert úgy tesz, mintha nem sejtene ellensége jelenlétét és csak folyvást szipokat, míg ez tözsom-szedjét martalécul ejtette, mely után legott ő rá kerül a sor, hogy szintén annak áldozata legyen.

(Folytatás követe.)

Észrevételek a földhasznobérlét körül.

Gazdászatunk egyik főmeltjűjének az újabb korban a hasznobérlérendszert tartották nemzet-gazdáink, és az ügyhez méltó lelkesedéssel iparkodtak szóval és tettel ezen nézeteinket a nyilvánosságban érvényt szerezni. — Elméleti szempontból azon valóban megdöntetlen érvet mutatják ki, hogy a bérletet szaporodásával, az illeté-ken a hasznobérlé összeget kellően fizetnie kiindulási pontjának és alapjának tekinteni, ősi földünk termési képessége szükségképpen emelkedik, valamint sok tőke, mely eddig más vállalatba volt fektetve, a gazdászatnak lón átadva, mi ezen eddig kevés tőkével rendelkezhetett ágat szemelő-mást felemltet. Másrészt gyakorlatilag a brit sziget-gekre utalnak a nemzetgazdák, hol a hasznobérlé rendszer századok előtt, azaz: a hiberni viszonyok megszűnése után azonnal kersztültvité-tett, és az angol gazdászatnak tagadatlatlanul nagy előnyöt szolgált.

Anyagi körülményeink azonban a nagy szá-vakkal hangoztatott elmélet ezen óhajtott állapo-tát, i. a bérlet rendszert, tan előbb hozták fej-jünkre, mint kellett volna, és birtokosaink jó részét arra kényszeríték, hogy jószágaitak má-sokra bízzák, azok rakott erszényétől várván a „rura paterná“-k jövőjét. Sőt mi több, honi birto-kosaink földnyasztája, herceg Eszterházy Pál is a hasznobérléti systemához kényeszerült folya-modni, véltén, hogy családjának azzal fogja ősi birtokait megörzöni. — Természetesen a viszo-nyok szarnoki parancsszava irányt adó itt, mint mindenben, és ki mostoha anyagi körülményei okáért kényeszerült birtokainak bérlet keresni, na-hezen kérdeznél meg az elmélet és a nemzetgaz-dászat követelményeit. Itt egyedül a „Soll“ és „Haben“ szokott határozni. Nem is akar e sorok írója sem nemzetgazdái, sem mentori szerepre vállalkozni, szabadon csak a legújabb tapasztalá-sokra alapított egy pár körülményt regisztrálni és igénytelen véleményemet kifejeztem.

Az utóbbi évek meggyőzőhettek arról, hogy minő kevés és az üzérkedési szellemet épen ki nem elégtő jövedelmű a gazdászat. Hazánkban igen kevés levén a fogyasztó a termelő roppant számához képest, a kereslet terményeink után, ha külföldön hiányt nem szenvednek, végképen meg-szűnik; és dacára évről évre szaporodó vasuti-hálózatunknak, melyhez a gabna-árak magassá-gára nézve sok vérmes remény van kötvé, a régi alaacsony árak, melyek akkor uralkodtak, midőn a vasutak és más közlekedési eszközök hiányában Európától oly messze állottunk, piacainkon még most is uralkodnak. Gazdászatunk tehát, dacára a többi üzlet pangásának, jelenleg, akármí más néven nevezendő iparizlettel jövedelmezőség tekintetében a versenyt ki nem állhatja, — mert azon nagy faktor, mely a gazdaszát hátrányára szolgál, értem a termelőt és fogyasztót nagy aránytalanságát, — épen a többiek előnyére van.

Ha tehát ezen tény való, (a mint a minden-napi tapasztalás ezer szóval valónak is bizonyítja) ebből az esztanilag megdöntetlen következté-mény származik, hogy a gazdaszátba fektetett tőkék nem csak hogy annyi jövedelmet nem igér-nek, mint egyéb üzlet tőkái, de számba vevén azon körülményt, hogy bárbe vett elhanyagolt birtoknál több évig kellvén a beruházott tőkét osztalékaira várni, ezen évek az utóbbi jövedel-mező évek terhére esnek. — Logtöbb esetben pedig a jószág felszerelése a bérlet részéről szük-séges, mert gyakran, azon okból adatik bérbe

Egyveleg.

(A boroszlói színház legéese.) A boroszlói városi színház és hó 19-dikén éjjel a lángok áldo-zata lett. Most már csak az üres külső falak láthatók, a színház benseje egészen elégett. A tűz előadás után tizenegy óra tájban tört ki s oly gyorsan terjedt, hogy előjártására gondolni sem lehetett. Mire a tűzoltói kar megjelent, már az egész ház lángban állt s az oltási kísérleteknek egyedül arra kellett szorítkozniok, hogy a szom-széd házak a tűztől megóvassanak. A könnyű- s a ruhatár, a színházban levő zeneszerek . . . mind mind elégett, csak a kapuőr kis butorzatát lehe-tett kimenteni. *Gundy* igazgatónak tetemes kész-pénze is, mely a színházi pénztárban volt, oda veszett. A ház 112,120 tallér erejéig volt bizto-sítva, de a kárt ennek dacára nagyon tetemesnek mondják. A színház elégeése folytán a tagok minden szerződése megsemmisült s ellátásukról egyelőre a város gondoskodik.

(Bikaviadalok.) Míg a bikaviadalok Spanyolországban mindinkább ritkulnak: Franciaor-szországban most fog lábra kapni e vad mulatság. Az első bikaviadal már ez évben megtörténik Mont-de-Marsan-ban. A vad időtöltés hőseit, tizenhárom bikát, meg is vásárolták Navarrából és Arragoniából.

(A tengerallati távirtda) létrehozására a „Great Eastern“ nevű roppant nagy hajó e hó 15-ken indult el a Temze torkolatából, hogy a távirtda-huzalt a tengerbe mélyessze. Több mint 500 ember van rajta, közöttük 150 matröz tisztjeik-kel, 179 fűtő és gépész, 44 vendégfőls, pinczér és szolgálta, s körülbelül 100 munkás. A szépnem egyáltalában nincs képviselve. Az óriás hajó min-dennel el van látva, mire csak emberi előrelátás képes; élelmiszert a fűtőtől és beszózt huson és kétszersültön kívül meg van 13 ökor, több fejsz téhen, 100 juh, számos eleven sertés és nagy zöldéskészlet. Mihelyt 50 mérföldnyi hosszúságu sodrony a tengerbe bocsátanak, mindannyiszor telegrafiroznak rajta a szárazföldre. A sodrony, melyet a víz alá kell meríteni, mintegy 2500 angol mérföldnyi hosszú.

(Boraszto vihar) dühöngött e hó 11-iken Szent Pétervárott, az orosz fővárosban. Hajnali 2 óra volt, midőn a város majd minden házában a szélvész nagy dörrénéssel szakasztá fel az abla-kokat. A vihar zugása, az esőszakadás, a tetők roj-ogása, az összetört ablakok és lámpák üvegeinek csörrenése közben ágyulövészek hirdették a Nev- s a város csatornáinak fenyegető áradását. A leg-többben föllétfőzködtek a félelem között várták a reggelt. Néhány órai rombolás után azonban le-nyugodtak az elemek s napkeltével az ég csöndes derűben mosolygott le az új pusztításainak nyom-maira. Ezek igen tetemesek. Mindhárom hajóhid elszakadt, a legszebb régi fákat a városban s a városon kívül a vihar kisodorta. A pompás régi hársfák a nyári kertben, Nagy Péter és Erzsébet idejéből, az ut szélén terültek el leszagrott lombkoronájukkal.

(Természeti tünemény.) Mielnitában (Galicziában) sajáttságos természetű tünemény fordult elő. Az uradalmi tó víze ugyanis, mely 10 hold területű és 2-3 öl mélyesűgi volt, nem régebben egy reggelre, a halakkal együtt nyomtalanul el-tűnt. A vizgálat alkalmával kiderült, hogy a tó fenekén széles nyílás tátmadt, melyen át a víz a föld alá folyt le. Miután a tó magaslaton fekszik, s a vizet a környéken sehol sem lehetett föltal-lálni, azt gyanítják, hogy a közel folyó Dniesz-ter vízával egyesült.

(Lemetszett virágokat pahárban sokáig el-tartani.) Ha a lemetszett virágokat poharakban lehet sokáig friss állapotban el akarjuk tartani, úgy már azon gondosság is sokat használ, ha egy pohárban nem sok virágot teszünk, a vizet minden reggel megújítjuk, és a virágok körül minden elhervadt levelet, melyet észreveszünk, eltávolítunk, a mennyiben, azt a levéllyel együtt levágjuk. — Ennél azonban hathatósabb szer az, ha sál-romsavas sziksót (salpetersaures Natron) teszünk a vízbe. Ha sziksó-porból annyit, mennyit mutató-ujjunk és hüvelykünk között megfoghatunk, a víz minden változtatása alkalmával a pohárba vetünk, a lemetszett virágot tovább 14 napnál a maga tel-jes szépségében eltarthatjuk. A sáltrómsavas hamlég (salpetersaures Kali, közönséges sál-rom), ha porrá társa a vízhez adatik, hasonló szolgálatot teszen ugyan, de még sem oly hatha-tósnak mint a sziksó. Virágdevényekben a víz gyors rothadását azáltal hátríthatjuk el, ha ebbe egy da-rabka vasat teszünk.

TÁRHÁZ.

ségben versenyeznek a férfakkal, élénkségben s vídamságban pedig föltulmázzák őket. Ha a magas parton arra sétálunk a délelőtti órákban: számta-lan vörös alak virít felénk, melyeknek feje ki sem látszik a széles ernyőző viaszfőlkötőből, mely alá a dús hajzat van tűszolva; de, mint mondják, vannak olyanok is, kik vastag hajfonadékkal lép-nek az öltözöbe (sajátkép vetkőzöbe) s onnan gyér hajszálakkal mennek a zuhany alá — való-szerűleg azért, hogy a meggyőgült hajtermő talajt nagyobb élénkségre serkenték. Csak nagy ritkán villan meg amolyan messzépírósi karscu alak a levegőben, s ez akkor, midőn az uszóók egyike az ugynevezett „második emelétről“ ugrik a habok közé. Hogy ez gyakrabban nem történik, annak inkább szemérem, mint ügyességhiány az oka; magunk ismerünk oly menyecskeit, ki léány-korában a Margit szigetéről a sönházig való uszta-ban csak egyszer pihent meg a lánchid alatt.

Hogy e délelőtti órákban tárgyalatit mind az, a mi tegnap óta a fővárosban érdekes, azaz rájok nézve érdekes történt: kétségtelen. Itt a víz kellő közepében legbizalmasabban lehet csevegni az utolsó lővöldei „kränchen“, vagy a császár-fürdői bál élvezeteiről, itt fonják szővik ama tarka szőnyeget, melynek goromba magyar neve: pletyka, de melyet finom francia nyelven úgy szoktak nevezni hogy: médiance; — szóval, az uszoda nyáron át a legkeresettebb salon.

Tizenegy óra felé kezdődik a fusio. A nők mennek, a férfiak jönnek, kik már egy órával előbb a szellős és tágas pítvarban várták nagy nehezen az óra megcsendülését.

Végre a leghírhorgosabb governante is, mert ez marad mindig leglátványos, távozik s most szabad a vásár s tart esti kilencz óráig, mely idő alatt, különösen melegbb napokon, a víz tükré egy percze sem néptelen. Hatlól nyolczig legszá-mosabban vannak s ilyenkor nem kellemes a fűrdő, ha csak valaki épen a gyermekekben nem gyönyörködik, kik az uszómester-bácsi kötélen rugkapálóznak, lábai alatt bujkálnak vagy a vízben felénk átnyúznak. Itt ott egy-egy pobo öreg

Forgó János.

H I R D E T É S E K.

RÖSER MIKLÓS kereskedelmi tan- és nevelőintézete

Pesten, belváros, országúton 4-dik szám alatt saját házában.
Kereskedelmi iskolán négy osztályból áll, t. i. két előkészítő osztályból, melyben a növendékek általános képzettséget nyernek, és két tulajdonképi kereskedelmi osztályból, melyben a tanítványok különösen és tisztelesen a kereskedelmi pályára képzetnek ki.

Az intézet tantárgyai, s pedig:

- I. Az általános műveltséget előmozdító tárgyak:
 1. Vallás. 2. Nyelvek, u. m.: a) német, b) magyar, c) francia, d) olasz és e) angol nyelv. 3. Irás: a) német és b) latin írás. 4. Számítás, és pedig folytonos újjal és törtszámokkal. 5. Természettudományok: a) természetrajz, b) természettan. 6. Polgári és történelem. 7. Természettudományok: a) természetrajz, b) természettan. 7. Rajzolás: a) szabad kézzel és mértani rajz. 8. Testgyakorlat: a) uszás és b) táncz által.
 - II. Gyakorlati vagy az elsajátított általános műveltség alapján előadott alkalmazott tantárgyak:
 1. Kereskedelmi tudomány, az összes kereskedelmi tudományi szakok encyclopaediái ismertetése. 2. Kereskedelmi irás és levelezés. 3. Kereskedelmi számtan. 4. Könyvvitel az egyszerű és kettős módszer szerint; ide csatlakoznak az iródi gyakorlatok is. 5. Váltó. 6. Kereskedelmi jog. 7. Vám- és egyedűrség. 8. Nemzetgazdaság. 9. Műtan. 10. Gépmű. 11. Árúisme. Magánjog.

Nevelőintézetem oly növendékek vétetnek föl, kik teljesen gondviselésre bízhatók. A nevelési díj egy iskolai évre 422 ft. 50 kr. o. e. Az iskolai év kezdődik október 1-én a végződik augusztus végén.
Bővebb értesítéssel az intézet programjával mindig szívesen szolgálok.

Röser Miklós,
tulajdonos s igazgató.

1211 (2-6)

Rendkívüli előfizetés Politikai Ujdonságok

HETILAP
két és öt havi folyamára.

Nagy napok előestéjén állunk s fontos események bekövetkezését várhatjuk. Minden nap új meg új híreket hoz az addigi politikai rendszer megváltozásáról, s azon új és czélország tervekéről, melyeket a kormányra legújában meghívott férfiak a birodalom és hazánk ügyeinek rendezésére, elbelepíteni szándékoznak.
Házunk sorsa végre komoly fordulópontra jutott. Mindegyikünk hiszünk és reméljük, hogy Magyarország jogos igényeit s buzgó óhajait most már nem csak az idők tanúsága által igazolva lesznek, hanem fent és alant ószinte, hatalmas és okos védőkre is fognak találni.
Kit ne érdekelnének ezen politikai mozgalmak? s ki ne óhajtaná minden erre vonatkozó hírt tiszta forrásból, nem homályos utcai pletykákból s haszontalan meadomondákból meríteni?
Arra valóok a hírlapok, hogy minden afféle közérdekű eseményt ne csak rögtön elmondják a nagy közönségnek, hanem azok értelmét és jelentőségét még mag is magyarázzák olvasóiknak.
Majdnem 12 év óta ezt teszi a „Vasárnapi Ujdonság” testvérülapja, az általános ismeretes és legelterjedtebb pesti hírlap, a „Politikai Ujdonságok”, mely minden szerdán sok ezer példányban küldetik szét a haza egyes részeibe, s utját megtalálja mind a fényes ur házába, mind a szegény ember kunyhójába, szóval, mind azon helyekre, a hol tiszta értező magyar emberek laknak, s a hol kedves hazánk és a nagy világ eseményeivel, változáival foglalkozni szeretnek.
Az országgyűlés összehívását illető s egyéb közérdekű rendeletek kiadását naponként várjuk. Közönségünk türelmetlenül várja a jó híreket. S több oldalról kapunk felhívást, hogy mitan a „Politikai Ujdonságok” mult hónapi számai már teljesen elfogytak: nem volna-e kedvünk, ezáltal rendkívüli új előfizetést megindítani lapunkra?
E felhívásnak örömezt engedve, ezennel kijelentjük, hogy a Politikai Ujdonságokra
két külön előfizetést nyitunk,
ugymint:

Két hónapra (vagyis augusztus—szeptemberre) . . . 1 fiával.
Öt hónapra (vagyis augusztustól decemberig) . . . 2 ft. 50 krval.
Minden előfizető kéri, hogy nevet, lakását s az utolsó posta helyét pontosan kiírja s a pénzt az alulírott kiadó-hivatalhoz hűmentesen beküldje.
Minden tíz előfizető után egy tiszteletpéldány jár.
Pest, július 20-án 1865. omlak. gondnokságunk által.

Heckenast Gusztáv, Pák Albert,
kiadó, szerkesztő.

A Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4-dik szám.)

Nagy

raktári helyiségek adandók bérbe.

Az aratás közeledvén, a kereskedést üzö t. e. közönség a m. t. Akademia palotája alatti 277 négyzeteg olet tartalmazó szűk, világos, és a rakparttal két alagút által összekötötteben lévő raktári helyiségekre figyelemetlenek. Ezen raktárak vagy egészben vagy részletenként egy vagy több évre bérbe adandók. Közlebbi tudósítást nyelhetni az építési irodában, az Akademia palotájában 1-6 emelet. 1207 (3-0)

Mindenféle órák nagy választásban kaphatók:

LECHNER JÓZSEF
órás jó hírnevű 1808-dik év és legrégibb, már óta fennálló

ÓRA-RAKTÁRÁBAN Pesten, váci-utca 5-ik szám alatt.

Ára a legjutányosb óráknak 1 évi jótállás mellett.
Ezüst henger-órák, hat köre, 11—12—13—14 ft.
Ezüst horgony-órák, 15 köre, 16—18—20 ft.
Ezüst horgony-órák, dupla tokkal, 15 köre, 20—22—25 ft.
Arany horgony-órák, 15 köre, 40—45—50 ft.
Arany horgony-órák, dupla tokkal, 15 köre, 60—65—70—80—90—100 ft.
Régi órák becsérelése elfogadjatnak és javítások a legpontosabban teljesíttetnek.
Vidéki megbízások az előre beküldött összeg vagy postai utánvét mellett a leggyorsabban eszközöztetnek. 1067 (4-6)

Pesti biztosító-intézet.

Alaptőke: három millió o. é. forint.

A fentnevezett biztosító-intézet alóliit főügynöksége biztosításokat eszközöl:
a) tűzkárok ellen lakházakra, gyárakra, butorokra és mezei természetmennyekből álló készletekre, valamint

házbérbeni veszteség ellen is;
b) szárazon és vizen szállított javakat érhető elemi károk ellen;
c) jégkarak ellen, mindennemű földtermesztermenyekre nézve.
Az életbiztosítási üzlet később fog megkezdetni.
A biztosítási feltételek lehetőleg a közönség előnyére vannak összeállítva.

Bővebb értesítéssel szolgál, és biztosítási faldmányokat, valamint az alóliit fő-, ugy a kerületében létező minden alügynökség elfogad

a „Pesti biztosító-intézet” pécsi főügynöksége
Hartmann Antal.
1218 (1-3)

!!Csak rövid ideig!!

Családi viszonyok és az üzlet megszüntetése végett rendkívüli lezártított gyári árákon önkéntes

végképen kiárulás

TAKÁTSI JÁNOS

„völegényhez”

czimzett kereskedésében, férfi- és gyermek-, vászon- és szimes-ingek, ugy labraválók, nő-, leány- és gyermek ingek, férfi- és nőharisnyák, valamint egész nashozományok. — Rumburgi- és hollandi vásznak, asztalneműk, törülközők, kávés-abroszok, oszonnakendők, vész- és batizt-zsebkendők. 1226 (1-3)

váci-utca, Mocsonyi-ház 12-ik sz. alatt.

HAVAS SÁNDOR GÉPGYÁRA.

A t. e. gazlaközönség figyelmébe ajánlja a helybeli kiállításon kitüntetéssel jutalmazott saját szerkesztő járgányát (Göppel), mely sebességben az eddigieket háromszorta fölülmúlja s hozzá még könnyebb járás; ugy szintén eredmél jutalmazott saját szerkesztő választó- és tisztító-rostál, kettős lejtéssel; legkönnyebb járású ekekt, szeszkavágók, árpaszók, loerőre cséplők, s más nemű gazdasági gépek kázen kaphatók.
Van készen továbbá egy 12 löréjű csinos és jó szerkesztő álló gőzgép, a kellő szükséglettel ellátva, s elvállal malomok czélzserű építését a legjutányosabb árákon.
Pest váciut 51. szám. 1202 (4-5)

Az eddig is sok elismerésben részesült és dicserőleg ismert francia kosmetikai mosdóvizet, ugynevezett

HERCZEGNÓ-VIZ,
ajánlja!
Lueff M.
illatszer-kereskedése Pesten,
a „Minervához,”
váci-utca 21-dik [szám] alatt.

Hogy ezen csodaszert folyadék legfőbb hatásátáról a szépnemnek tudomása lehessen, arra nézve elégséges az, hogy a közönséges mosakodás után a víz kellőleg felrázassék, s egy darabka szivacs avval megnedvesítették, s a bőre egyformán rákenetik — mely azonban le nem törendő — s így az arcbort a legmagasb korig épségben tartja, s annak fehérséget, simaságot és gyöngédséget kölcsönöz.
Ezen ajánlásra méltó mosdóviz, többszöri használása által, gyors s meglepő siker várható — mely abban áll: hogy az arcborról a seplőt, bibircsékét, hópattanszokat s a sárga foltokat tökéletesen eltávolítja. 1210 (3-4)

KUGLER ADOLF könyv-, mű- és hangjegy-kereskedésében Pesten (a Dorotya-utczában) megjelentek:

MEGIFJODÁSA
a meggyengült ideg-rendszernek, vagy:
alapos gyógyítása titkos ifjúkori bűnöknek és kicsapongásoknak.
Ira Dr. RICHARD H.
Ára 80 kr. a. é.

A SÉRVEK
gyökerez gyógyítása, vagy:
a sérvek s kidaleőd részek orvos-lasi módja:
oly csatlatlan szer hozzáadásával, mely által az gyökerezen kigyógyítatik.
Dr. SIEMON után.
Ára 80 kr. a. é.

A NŐK TITKAI és betegségei.

Tanulságos könyv anyák s hajadonok számára.
a havi-tisztulás első beálltáról s a szépnemnek azok körüli betegségeiről stb.
Dr. ALBRECHT J. F. E. után.
Ára 80 kr. a. é.

A nőekkel való KÖZLEKEDÉSRŐL

Tanácsadó
ifjak és mindazok számára, kik a nők kegyét elnyerni és megőrizni óhajtják.
Összeszedte
EBERHARD ÁGOSTON.
Ára 1 ft. 20 kr.
Vidéki megbízások, habár más könyvtárus által hirdettet munkákra is, általam a legpontosabban s a meghatározott bolti-árakon eszközöztetnek. 1220 (1)

EMLÉSZET,

azaz: mikép lehet kitanó emlékeztetéseket nyerni?
Nem nyeglesegűl őszüntözve, hanem a valóságból, tapasztalásból s magától a józan észből merítve.
Ára 80 krajczár a. é.

Palafedelező (Schieferdecker) Szekesfehérváron.

A tekintetes városi hatóságtól kinyert engedély folytán megtelepedvén, van szerencsem értesíteni e környék — ugy a távolabb vidék t. e. építészeti és építései uraságokat, miszerint a jelenleg czélzserű, szépség, tartóság tekintetéből oly igen kedvelt és az eddig szokott cserop zsindehez aránylag igen olcsó s csaknem vele egy árú palafedelező (Schiefer) teendő fedelezést angol vagy honi termékű (Marienthalból Pozsony-megyében) a több év óta összekötöttem folytán — mindenkör választott jó terméket szerelhetvén, minden épülethez mint igen előnyöset figyelembe ajánlok: elvállalok templom és egyéb épület fedelezéseket a legjutányosabb árák, ugy gyors és gondos munkakiteltezettség mellett, mire nézve pártolást és megparancsolásokat kérve teljes készséggel.
Drechsel Hermann,
a déli vaspálya-társulat szerződött palafedelezője.
1221 (2-3) (Lakik Szekesfehérvár főváros, Széchényi-utca 141. sz. a.)

LISZKAY F. PEZSGÓ-BORKÖVE.

E pezsgó-borkövek számtalanok által való használata, s azon sikeres jó eredmény, melyről mindenki tanuskodhatik, kik csak az egyszerű pezsgó-porokot igénybe véve, indított arra, hogy a nagy közönségnek tudomására juttassam, ama buzgó óhajattal, hogy mindazon szenvedő embertársaimon segíthessek általa, kik akár az aranyért kellemtlen bánalmaitól gyötörtetnek, akár gyomorgyegettségben, avagy gyakori csomómban, sárgaságban, tartós fejfájásban, sárvésben, s mindazon bajokban szenvednek, melyek a gyomor defektusai által idézgetnek elő.
E pezsgó-borkövek kiemelendő előnye az, a mi az ugynevezett finnyás-betegségekre igen kedvező: hogy a Székellitzi pezsgóknél nagy mértékben kellemesebb ízűek, könnyebben bevehetők és sikeresebb hatásúak! — mely állításról egyébiránt tanuskodjanak a maga idejében mind azok, kik használádják.
Kaphatók egyedül B-Uj városban, Debreczen mellett, a „sz. háromsághoz” czimzett gyógyszerárban.
6 adagos csomag ára 45 kr., — 12 adagos csomag 80 kr., használati utasítással.
Mindazon t. e. gyógyszerész, avagy kereskedő urak, kik e pezsgó-borköveket bizományba venni kívájják, tessenek levelben nálam jelentkezni, s részükre tisztelettel leengedek készpénz-fizetés mellett. 1195 (4-5)

Az első cs. kir. szabad. dunagözhajózási-társaság.

A személyszállító gőzösök

MENET RENDE

1865. évi április 19-től kezdve további rendelkezésig.

A DUNÁN.

Lefelé.
Linczről Bécbe naponként 8 órák reggel.
Bécsből (Duna-csatorna) Pozsonyba: (a helyi-gőzessel) naponként 5 órák délután.
Bécsből Pestre: naponként 6 1/2 órák reggel.
Esztergomból Vácra Pestre: naponként 5 1/2 órák reggel a helyi-gőzessel és 4 óra felé délután a bécsi hajóval.
Vácraól Pestre: naponként 7 1/2 órák reggel és 1 órák délután a helyi-gőzessel és 5 óra felé este a bécsi gőzessel.
Bogdányból Sz.-Endre és Pestre: naponként 5 órák reggel.
Pestről Soroksár, Ráczkeve Tassra: naponként 3 1/2 órák délután.
Pestről Mohácsra: naponként 6 órák reggel.
Pestről Zimonyba: hétfőn, szerdán és szombaton 6 órák reggel.
Pestről Orsova, Giurgevo, Galacz és Konstantinápolyba: szerdán 6 órák reggel.
Zimonyból Orsova, Giurgevo, Galacz és Konstantinápolyba: csütörtökön reggel, a pesti személyszállító-gőzös megérkezése után. (Orsovánál hajóváltotatással.)
Baziaschról Orsova, Giurgevo, Galacz és Konstantinápolyba: csütörtökön délután, a pesti vasúti vonat megérkezése után. (Orsovánál hajóváltotatással.)
Orsováról Giurgevo, Galacz és Konstantinápolyba: pénteken délen.

Fölfelé.
Bécsből Linczre: naponként a Duna-csatornából 6 órák reggel, Nuszdorfól 7 órák reggel.
Pozsonyból Bécbe (a helyi-gőzessel): naponként 6 órák reggel.
Pestről Bécbe: naponként 6 órák este.
Pestről Vácra: naponként 10 órák délután és 3 1/2 órák délután a helyi-gőzessel és 6 órák este a bécsi hajóval.
Pestről Sz.-Endre és Bogdányba: naponként 4 1/2 órák délután.
Tassról Ráczkeve, Soroksár és Pestre: naponként 5 órák reggel.
Mohácsról Pestre: naponként 8 órák este.
Zimonyból Pestre: hétfőn, szerdán és szombaton 2 órák reggel.
Baziaschról Pestre: pénteken délfelé.
Orsováról Pestre: pénteken reggel.
Galaczról Orsova, Zimony és Pestre: hétfőn reggel (hajóváltotatással Orsovánál).
Konstantinápolyból Galacz, Orsova, Zimony és Pestre: csütörtökön 3 órák délután. (Orsovánál hajóváltotatással.)

Gyorshajózási összeköttetés

Bécs, Pest, Baziasch, Giurgevo (Bukareszt), Braila, Galacz (Jassy), Konstantinápoly és Odessa között.

I. Bécsből: vasárnap 6 1/2 órák reggel.
Pestől: hétfőn 7 órák reggel.
Baziaschról: kedden 8 1/2 órák reggel.
Giurgevora: szerdán délen.
Czernawodára: szerdán este.
Konstantinápolyba: pénteken reggel.
Galaczra: csütörtökön reggel.
Baziaschról szombaton 8 1/2 órák reggel.
Erkezés: Giurgevora: vasárnap délen.
Czernawodára: vasárnap este.
Konstantinápolyba: kedden reggel.
Galaczra: hétfőn reggel.

II. Galaczról: pénteken 10 órák délután.
Konstantinápolyból: hétfőn 3 órák délután.
Czernawodáról: kedden este.
Giurgevóról: szerdán 7 órák reggel.
Erkezés: Baziaschra: hétfőn délután.
Pestre: szerdán reggel.

III. Galaczról: kedden 10 órák délután.
Konstantinápolyból: hétfőn 3 órák délután.
Czernawodáról: kedden este.
Giurgevóról: szerdán 7 órák reggel.
Erkezés: Baziaschra: pénteken délután.

Az Odessába való utazás Galaczon át a császári orosz gőzösökkel, vagy Küstendjén át az osztrák Lloyd gőzöseivel történhetik.

A T I S Z Á N.

Zimonyból Szegedre: vasárnap délen.
Tokajból Csapra: minden hétfőn és csütörtökön a pesti reggeli vasutvonat megérkezése után (közülbelől 8 órák reggel).
Tokajból V-Naményba: minden csütörtökön a pesti reggeli vasutvonat megérkezése után (közülbelől 8 órák reggel).

A S Z Á V Á N.

Sziszekről Zimonyba: hétfőn reggel.
Zimonyból Sziszekre: csütörtökön 6 óra reggel.

A szerb-bosznya-part hosszában:

Breskáról Schabaczra: kedden délután.
Schabaczról Belgradra: szerdán reggel.
Belgradról Orsovára (Baziasch érintésével): csütörtökön reggel.

A személyszállító-gőzösök megérkezése Pestre:

Bécsből: naponként 7 óra felé este.
Mohácsról: naponként 3 óra felé délután.
Zimonyból: vasárnap, kedden, csütörtökön 3 óra felé délután.
Post, április 14-én 1865. 1171 (4-4)

Az első cs. k. sz. dunagözhajózási-társaság főügynöksége Magyarországon.

